

Skåne
Gävle
Röstänga
sept. 1932

Handwritten signature

I. 3671

Gällaberg.

Handwritten note: Bar. as Olaf Stenstenson. Örnäs 50 år Kallema

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gällaberg.

Gällaberg är en liten bergknalle, som ligger i Röstänga församling ej långt från gränsen till Billinge.

Om detta berg såväl som nästan alla omtalar sägnen jättesagor, vilka förtälja att jätar haft sin hemvist i berget.

Sägnen förtäljer vidare att midsommar- och julafton stod berget på guldpelare och trollen dansade därunder så då vågade sig ingen dit av rädsla för att bli bergtagen.

En annan sägen berättar, att en jätte i Gällaberg, som ej tålde höra kyrkklockorna ville förgöra dessa. Sägnen varierar något i det man dels säger att "jättekastet" gällde ett kyrktorn i Köpenhamn och dels att det var ämnat mot Riseberga kyrka, vilket senare ligger närmast till hands.

För att få kyrkklockorna att tystna ville han kasta sten på kyrkan och för den skull gick han upp på berget och band sitt strumpeband om ett stort stenblock, som han sedan ämnade kasta mot kyrkan. När han kastade stenen gick den emellertid av och den ene delen hamnade i närheten av Konga Klint och den andre föll ned i närheten av Hallaröds kyrka. En annan variation av sägnen berättar att den ene delen

Jätten, som kastade stenen mot kyrkan.

av stenen är den s.k. Bockastenen, som ligger omkr. 300 m. väster om berget. När stenen var hel fanns det en ränna, som gick i sned linje i mitten och detta förklarade man vara orsakad av att den slagits sönder vid nedslaget. Namnet tros ha uppkommit därav att i stenen finnes märken, som påminna om får eller getter.

Stenen är nu i det närmaste borta, ty den bestod av ljus granit vilken huggits upp till gravvårdar och byggnadssten.

II.

Sägner om Odensjön.

Den lilla nästan klotrunda Odensjön har alltid varit föremål för folkets fantasi och sägenbildningen omkring den har alltid varit livlig. Redan i min tidiga barndom hörde jag berättas sagor om denna sjö trots att jag bodde i en församling, som ligger ganska långt från Röstånga.

Denna sägen, som närmast gäller namnbildningen vill jag i detta sammanhang berätta. För att förklara namnet sade man, att Oden en gång vid en vild jakt över sjön tappat sitt öga i denna sjö.

Onsjö härad ~~xxvillkx~~ där sjön är belägen tros ha fått sitt namn

efter denna. Detta härads första namn då Danmark under 1000-talet indelades i härad var Othaens Herrit, sedan har det hetet Othins och Ohns härad. V. Ströö socken belägen ~~xx~~ i samma härad har en gång hetat OthensStrö ~~xxxxx~~ OhnsStrö, troligen för att skilja det från nuvarande Östra och Norra Ströö, nu skiljer man det genom att kalla det Västra Ströö, men man ser dock att namnet Oden går igen åtskilliga gånger.

Jag vill nu berätta ytterligare sägner, som jag under min insamling lyckats uppleta och av vilken en vill förtälja, att på den plats där sjön nu är skall en gång en större borg ha legat. Innehavaren av denna gård var en vild och rå sälle och ett vilt och utsvävande liv levdes. Gårdens ägare var mycket ogudaktig och då där en gång hölls en stor fest och man hädade allt vad heligt finns började gården plötsligt sjunka. Den sjönk och sjönk allt djupare och slutligen var den alldeles nere i avgrunden och när folk dagen efter kom till den plats där gården stått fanns det endast en sjö kvar och den stolta borgen med sina invånare av människor och djur hade sjunkit ned i jorden. Den sjö som då bildades ansågs under en lång tid såsom botenlös och man hade stor respekt för den.

Gården som
sjönk.

Mc / Ensjö län / Röstänga 0:2 3671
1922 4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En gång ville man försöka loda sjöns djup. För att få en lina som räckte till band man samman aderton hövälingar med en längd ~~xxxxxxxxxxxx~~ för var och en av dessa av 25 alnar (15 m.), vilket utgör en sammanlagd längd av 270 m. För att få linan att sänka sig band man en större järnstång i den ena ändan. När de ansågo sig ha nått botten och ~~sk~~ drogo upp linan satt där i stället för järnstången ett bockhorn fäst vid linan.

Sjön Lodas

Olyst
Nelly Persson

Bea
Olof Thorsén
om

När moran på Nackarpsgården stod vid spisen och lagade middag kom där en trollunge och bad henne att hon skulle ~~ge henne~~ få sin fars "söbesje" igen.

Odens vilda jakt.

Sagesmannen berättar att det var en allmän tro förr att Odens vilda jakt i mörka kvällar gick fram över och i trakten av sjön. Därför var man mycket rädd för att gå förbi sjön efter mörkrets inbrott.

De, som sade sig ha sett jakten, förklarade att den liknade en stor fågel, som med gny och klappande for fram över sjön och i den omgivande skogen och var det någon människas, som kom i vägen för den blev han förtrollad och kom att förbli underlig i hela sitt liv.

När man ej hade mera än en brandspruta i Kålema by.

III.

När man ej hade mera än en brandspruta i Kålema by.

Förr var Kålema by i Röstänga socken alldeles sammanbygd så att
Skriv endast på denna sida!

gårdarna lågo så tätt att man kunde stå dörrarna till logorna och bjuda varandra snus. Genom denna täta sammanbyggnad var brandfaran givetvis mycket stor och därför lydde bestämmelserna i brandstadgan så att att man på varje gård skulle ha en brandspruta. Denna bestod av en slags handkopperspruta som man drog upp vatten med. Trots den nämnda bestämmelsen fanns det dock endast en sådan spruta i byn.

När därför brandsynen skulle gå av stapeln hade man liksom på känn i vilken del av byn den skulle och då ordnade man det så att sprutan fanns på denna gård. När den så lyckligen var framvisad skyndade man sig att skicka den till närmaste granne. Detta tillgick ofta så att man stack in sprutan i för ändamålet särskilt utslågna hål i "bålana" eller "bålaväggarna", som man också sade. Bålaväggar var på tvären gående stolpväggar.

När man kommit till slutet av byn var ~~man~~ ^{/brandsynemännen/} vanligen så välförplä- gade att de glömde sprutan och på så sätt klarade man sig i många år med endast en spruta. -----

IV.

Eldsvådor i Kålema by.

Till en del genom enskiftet och till en del genom eldsvådor

Skriv endast på denna sida!

Eldsvådor i
Kålema by.

kommo gårdarna i Kålema by att skiljas.

Sista branden ägde rum natten mellan den 11 och 12 juli 1888 då lantbrukare Torstenssons båda g intill varandra liggande gårdar härjades av eldsvåda. Dessa gårdar lågo alldeles sammanbyggda och bildade en dubbelgård. I den ena av boningslängorna bodde ägaren med sin familj och i den andre bodde ett par damer. Under dagen hade ett par luffare varit i byn och hade då varit inne hos de gamla damerna och bett om mat, utan att få någon. Då de blevo nekade hotade de med att sätta eld på gården och på natten började det också brinna i den ena loglängan. Elden spred sig med förfärande hast och inom kort stod hela gården i lågor.

Luffarna blevo sedan anhållna och förhörda, men de nekade och sade, att de ej menat något ont med det och då man ej hade bevis kunde de ej fällas mot sitt nekande och det blev aldrig riktig klarhet i hur elden uppkommit. Ett gammalt bränneri som låg i närheten blev även nedbränt. Sagesmannen berättar att här fanns så många råttor, så man såg hur dessa sprungit uppe på bjälkarna med svedda pälsar och sedan föllo de ned och omkommo i lågorna..

Branden mellan den 11 och 12 juli 1888.